

2/2010. számú Vezetői körlevél

a belső csalások megelőzéséről és felderítéséről

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (a továbbiakban: Felügyelet) tevékenységének céljaival összhangban a jelen vezetői körlevéllel a belső csalások felderítéséhez és megelőzéséhez kíván segítséget nyújtani a szövetkezeti hitelintézetek vezetői számára.

A vezetői körlevélben megfogalmazott javaslatok követése a szövetkezeti hitelintézetek működési kockázatainak csökkentését, prudens működésük, valamint az ügyfelek bizalmának erősítését szolgálja, ezért a javasolt intézkedések végrehajtását a Felügyelet felügyelési tevékenysége során ellenőrizni fogja.

A közelmúltban több szövetkezeti hitelintézetnél derült fény belső munkatársak által elkövetett visszaélésekre, melyek jelentős, adott esetben több százmilliós károkat okoztak az érintett intézményeknek. Az egyes belső csalásokat megvizsgálva több olyan körülmény merült fel, melyek jellegüket tekintve bizonyos fokú azonosságot mutatnak. Ilyen jellemzők például, hogy:

- a visszaélések rendre kisméretű, néhány fős kirendeltségeken, illetve egyszemélyes betétgyűjtő pénztárakban fordultak elő,
- a csalásokat sorozatosan, tartósan, akár 10 éves időhorizonton folytatólagosan követték el,
- a cselekmények a betétüzletágot és hitelüzletágot egyaránt érintették (a betétként befizetett összegeket az ügyintéző nem könyvelte le, hanem azzal sajátjaként rendelkezett, illetve az ügyfél aláírását hamisítva a betétet felvette, fiktív hitelek nyújtott melyek törlesztését más hitelekkel, vagy betét feltörésből finanszírozta, pénztáron keresztül teljesített hitel törlesztéseket nem könyvelte le, hanem saját célra használta fel),
- nem történt meg a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII törvény 206.§ 1) bekezdésében előírt rendszeres kötelező ügyfél-tájékoztatás a szerződéses állományokról,
- a belső ellenőrzés hiányosan, illetve nem kellő alaposan látta el feladatát, ellenőrzési tevékenységéből hiányoztak a rendkívüli, az ellenőrzötték részéről nem kiszámítható vizsgálatok (pénztár-rovancsok),
- a folyamatba épített, illetve vezetői ellenőrzés nem töltötte be funkcióját.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a belső csalások felderítése különösen nehéz, hiszen a fiktív ügyletek jellemzően jól dokumentáltak, és mivel az ellenőrzésnek nincs módja a hitelintézetnél fellelhető dokumentumoknak az ügyfelek részére átadott dokumentumokkal való összehasonlítására, az esetleges eltérések nem kerülnek felszínre. A visszaélések feltárása a legtöbb esetben a véletlennek (pl. az elkövető ügyintéző betegségének), vagy az ügyfél korábbi szokásaitól eltérő viselkedésének (pl. a hitelintézet másik fiókjában történő ügyintézésnek) volt köszönhető.

A hasonló típusú visszaélések felderítése, illetve megelőzése érdekében javasoljuk, hogy a hitelintézet vegye fontolóra az alábbiakban ismertetésre kerülő néhány eljárás teljeskörű, illetve szükség szerint részleges végrehajtását:

1. A Hpt. 206.§ 1) bekezdés szerint kötelezően kiküldendő egyenlegértékesítőket a szövetkezeti hitelintézetek központilag, illetve közvetlenül küldjék meg az ügyfelek részére oly módon, hogy

a közvetlen ügyfélkapcsolatért felelős hálózati egységeknek ne legyen módja azokat visszatartani, vagy manipulálni.

A visszaélésekben érintett intézményeknél ugyanis előfordult, hogy a központ által a kirendeltségek részére előírt kiértékelési feladatot a visszaélést elkövető kirendeltségen nem hajtották végre, tehát a vezetés szándéka ellenére az előírt tájékoztatás nem jutott el az ügyfelekhez, így azoknak nem volt módja követelésük/tartozásuk valós egyenlegének ellenőrzésére.

2. A belső ellenőrzés rendszeresen, legalább félévente, a kirendeltség-vezetők pedig havonta végezzenek előre be nem jelentett, meglepetésszerű vizsgálatokat a kirendeltségeken, melyek terjedjenek ki a pénztárállomány ellenőrzésére, a pénzkezelés szabályainak betartására is. A vizsgálatok során kiemelt figyelmet fordítsanak a futamidőn belüli betétfeltörések ügyfél által aláírt bizonylataiban és a számítógépes nyilvántartásban szereplő számszaki adatoknak az egyeztetésére, és az aláírások valódiságának szűrőpróba szerinti vizsgálatára.
3. A visszaélések elkövetésének esélyét növeli, ha az ügyfelek és a hitelintézet között kontroll nélküli „egycsatornás” kapcsolat alakul ki, és az ügyfél mindig ugyanazzal az ügyintézővel kerül kapcsolatba, ezért törekedjenek arra, hogy lehetőleg valamennyi kirendeltségen legalább két fő dolgozzon. A munkafolyamatokat úgy kell megszervezni, hogy a pénztári tranzakciók lebonyolítására csak egy a pénztárostól eltérő személy utalványozása után kerülhessen sor. A munkajogi szabályok keretein belül alkalmanként célszerű rotációt is végezni a kirendeltség munkatársai között.
4. Az intézmény vezetése kísérje figyelemmel a munkatársak szabadságolási gyakorlatát, különös tekintettel a hosszabb, két vagy több hetes szabadságok hiányára. Lehetőség szerint törekedjenek a szabadságon lévő munkatársak helyettesítésére, ne fordulhasson elő olyan eset, hogy valamely hálózati egység ügyfeleit éveken keresztül kizárólag ugyanazon munkatárs szolgálja ki. Figyelemfelhívó lehet, ha egyes munkatársak több év alatt sem kérnek hosszabb szabadságot, illetve rövid, 1-2 napos szabadságuk alatt elzárkóznak a helyettesítéstől.

Tájékoztatom, hogy a jelen vezetői körlevélben foglaltaknak a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló 2007. évi CXXXV. törvény 4. §-ában megjelölt törvények hatálya alá tartozó szervezetekre nézve kötelező ereje nincs, rendeltetése a prudens működés elősegítése, ugyanakkor azok megvalósulását a Felügyelet az ellenőrzés során értékelni fogja.

Tájékoztatom továbbá, hogy a Felügyelet jelen vezetői körlevelet honlapján a „Szabályozó eszközök/Vezetői körlevelek” címszó alatt közzéteszi.

Budapest, 2010. augusztus 23.

Tisztelettel:

Dr. Szász Károly
a Felügyelet elnöke
sk.